

BØRN MED AUTISMES DELTAGELSE I FORENINGS- IDRÆTTEN

Notat / Oktober 2021

Marie Madsen

Idrættens
Analyseinstitut

BØRN MED AUTISMES DELTAGELSE I FORENINGSIDRÆTTEN

Titel

Børn med autismes deltagelse i foreningsidrætten

Forfatter

Marie Madsen

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Getty Images/FatCamera

Udgave

1. udgave, Aarhus, oktober 2021

Pris

Notatet kan downloades gratis på www.idan.dk

ISBN

978-87-93784-56-7 (pdf)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af dette notat er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Baggrund.....	6
Datagrundlag og metode.....	6
Hovedresultater.....	7
Indledning.....	8
Læsevejledning.....	9
Relevante publikationer.....	10
Begrebsafklaring og afgrænsning.....	13
Autisme.....	13
Handicapbegrebet.....	13
Idrætstilbud.....	14
Aldersgruppe.....	15
Dataindsamlingsmetoder.....	16
Undersøgelsesspørgsmål 1 og 2.....	16
Undersøgelsesspørgsmål 3.....	16
Fremstilling af resultater.....	18
Svømning er populært, og der tegner sig et broget billede af deltagerne.....	18
De fleste børn går ikke til idræt, og forældre savner tilbud.....	19
Fastholdelse er angiveligt også en problematik.....	20
Et foreningsperspektiv.....	21
Opsummering.....	24
Refleksioner, undersøgelsens begrænsninger og fremtidige perspektiver.....	25
Idrætstilbud og hvor mange børn der går til dem.....	25
Aktiviteters struktur og den pædagogiske tilgang.....	25
Barrierer.....	25
Litteratur.....	27

Baggrund

Undersøgelsen 'Børn med autismes deltagelse i foreningsidrætten' er en undersøgelse, som er gennemført med hjælp fra bl.a. de lokale autismeforeninger og Paraport Danmark.

De centrale spørgsmål i undersøgelsen giver indblik i, i hvilket omfang der er idrætstilbud til børn med autisme, og i hvilket omfang børn med autisme deltager i foreningsidrætten, samt om forældre til børn med autisme savner tilpassede idrætstilbud til deres børn.

Undersøgelsen giver desuden indblik i udfordringer og barrierer ved at have hold for børn med autisme, set fra et foreningsperspektiv.

Datagrundlag og metode

Målgruppen for undersøgelsen er børn i alderen 5-17 år. Undersøgelsen er baseret på både kvantitative og kvalitative dataindsamlingsmetoder. Den kvantitative dataindsamling er gennemført som en spørgeskemaundersøgelse til foreninger/klubber og til forældre til børn med autisme.

Der er rettet henvendelse til 79 foreninger, heraf har 40 foreninger besvaret spørgsmålene. 162 forældre til børn med autisme har besvaret spørgeskemaet. Størstedelen har børn i alderen 9-15 år.

Den kvalitative del er gennemført som semistrukturerede kvalitative interviews med 4 foreninger, som har erfaring med at have hold for børn med autisme. Kodningen af interviewene er empiristyret.

Undersøgelsen er gennemført i perioden maj og juni 2021.

Hovedresultater

- **Idrætsdeltagelsen er lav blandt børn med autisme.** 69 pct. af forældrene til børn (7-15-årige) med autisme svarer, at deres barn ikke går til foreningsidræt i fritiden.
- 75 pct. af forældre til børn med autisme svarer, at **autismen er medvirkende årsag til den lave deltagelse**, og 77 pct. af forældrene svarer 'Ja' til at de **savner et tilpasset tilbud/konkret mulighed**, så barnet kan dyrke foreningsidræt i fritiden.
- Der findes kun **ganske få tilbud, der kun er for børn med autisme**, mens der er flere tilbud for blandede sårbare målgrupper, hvor børn med autisme deltager. **Svømning er det tilbud, der udbydes mest**, og det tilbud flest børn med autisme går til.
- Det kræver en **ekstra indsats af foreningerne** og en **ekstra indsats af forældre** at etablere idrætstilbud for børn med autisme i foreningsidrætten. **Men ud fra et økonomisk synspunkt kan det ikke betale sig for foreningerne.**
- Der lægges vægt på **ritualer og rutiner** i forbindelse med tilbuddene, samt at **instruktørerne er rummelige**. Men instruktørerne oplever også udfordringer med **udadreagerende adfærd hos børnene**.
- Forældrenes **indsats åbner et rum for at sparre med andre forældre** om udfordringer.

Indledning

Idrætsdeltagelsen blandt børn i alderen 7-15 år er på 80 pct. Det fremgår af undersøgelsen 'Danskernes motions- og sportsvaner 2020' (Rask og Eske, 2020). Men deltagelse i foreningsidrætten for børn i samme aldersgruppe med autisme er ukendt. Tal fra Socialstyrelsen angiver, at 18.250 børn i alderen 0-17 år var diagnosticeret med autisme i 2020 (Nyhuus, 2020). Det svarer til 16 ud af 1000 børn¹. I 2014 gjaldt det kun 11 ud af 1000 børn, hvor antallet af børn med autisme ser ud til at være stigende. (Nyhuus, 2020).

Autisme er en gennemgribende udviklingsforstyrrelse, der påvirker alle aspekter af et barns måde at indsamle, bearbejde og reagere på informationer og indtryk. Autisme kan komme til udtryk på mange måder, men grundlæggende har alle børn med autisme udfordringer på tre områder; socialt samspil, social kommunikation og mentaliseringsevne, også kaldet social forestillingsevne (Socialstyrelsen, 2021). Børn med autisme har derfor brug for tydelig kommunikation, f.eks. understøttet gennem visualisering samt brug for hjælp til at skabe relationer.

Langt de fleste idrætsstilbud foregår i en ramme og med en pædagogisk tilgang, som tiltaler neurotypiske børn – altså børn uden autisme. De tre grundlæggende udfordringer, som børn med autisme har, giver typisk problemer med at indgå i almindelige idrætsstilbud. Autisms udfordringer fører i det hele taget til færre deltagelsesmuligheder i idrætten og kan forklare, hvis færre børn med autisme er medlem af en idrætsforening.

Fysisk aktivitet har en lang række gevinster både sundhedsmæssigt og socialt (Sundhedsstyrelsen, 2018). Sundhedstilstanden ser ud til at være dårligere for mennesker med funktionsnedsættelser end den gennemsnitlige befolkning. Desuden ser det ud til, at deltagelse i fysisk aktivitet medfører psykiske gevinster som f.eks. empowerment, oplevelse af mening, velvære, social kompetence og øget oplevelse af kropslig kompetence (Kissow og Klasson, 2021).

Hvis deltagelsesmulighederne for børn med autisme øges, er det således sandsynligt, at børn med autisme også kan få mulighed for at:

- deltage i et positivt fællesskab omkring idrætten
- udvikle sig fagligt og personligt gennem idrætten
- bevæge sig og opleve bevægelsesglæde
- være i en ny ramme, hvor børn og forældre kan skabe netværk, både på og udenfor banen.

Derfor er det relevant at understøtte, at flere deltager i idrætsforeningers aktiviteter, dog tilpasset de udfordringer, som personer med autisme har.

¹ Tallene omfatter kun børn, der er diagnosticeret i sygehusregi. Antallet af børn med autisme kan derfor reelt set være højere.

Omfanget af idrætstilbud tilpasset børn med autisme, deres deltagelse i idrætsforeninger og hvad der understøtter deres deltagelsesmuligheder, er ukendt. Dette notat søger på denne baggrund at give et indblik i følgende spørgsmål:

1. Hvad findes der af idrætstilbud til børn med autisme? (kortlægning)
2. Hvor mange børn med autisme går til et idrætstilbud i fritiden? (kortlægning)
3. Ville flere børn med autisme gå til idræt, hvis de rette tilbud fandtes?

Dertil undersøges udfordringer og barrierer ved at have hold for børn med autisme set fra et foreningsperspektiv. Undersøgelsen giver ikke et komplet dækkende billede af spørgsmålene. Det har ikke været muligt af ressourcemæssige årsager. Inden for undersøgelsens rammer er det imidlertid tilstræbt at give et så dækkende billede som muligt. Senere studier kan anlægge et mere omfattende design med henblik på at styrke de fund, der præsenteres her.

Læsevejledning

I notatet præsenteres først udvalgte relevante publikationer og derefter et teoriafsnit med begrebsafklaringer og en kategorisering af de former for idrætstilbud, der findes til børn og unge. Herefter beskrives dataindsamlingsmetoder, hvorefter data fremstilles og analyseres. Afslutningsvis opsummeres og reflekteres både kvantitative og kvalitative analyseresultater.

Relevante publikationer

En ph.d.-afhandling fra 2017 belyser inkluderende processer i skoleidrætten for børn med autisme og ADHD. Undersøgelsen peger blandt andet på, at lærerne har svært ved at inkludere børnene, fordi de ikke ved, hvordan de skal tackle dem og grundlæggende heller ikke ved nok om, hvilke udfordringer børnene har (Bentholt, 2017).

Generelt virker børn med autismes deltagelse i skoleidrætten mere undersøgt, end børns deltagelse i foreningsidrætten, ligesom den viden, der er genereret, også i højere grad er operationaliseret til praksisviden, f.eks. på www.tibis.dk – en platform der varetages af Forsknings- og Implementeringscenter for Idræt, Bevægelse og Læring (FIIBL) på SDU.

Det ser ikke ud til, at der er lavet større undersøgelser, der specifikt undersøger børn med autismes deltagelse i idrætsforeningerne. Flere undersøgelser inkluderer dog børn med autisme. Publikationen 'Tilbud der gør en forskel - Idræt til børn og unge med særlige behov' (Socialstyrelsen og Sundhedsstyrelsen, 2015), samler f.eks. op på seks projekter, der har haft børn og unge med få eller ingen erfaringer med at deltage i en forening, samt børn og unge, der har udfordringer, som kræver særlige hensyn i forbindelse med foreningsdeltagelse, som målgruppe. Et af de seks projekter havde børn med autisme og ADHD som målgruppe.

I erfaringsopsamlingen fra projektet svarer 70 pct. af forældrene, at deres børn er blevet gladere for fysisk aktivitet. Det er også en generel opfattelse blandt forældre og pædagogisk personale i projektet, at idræts- og foreningsdeltagelse styrker barnets sociale kompetencer. Endelig var erfaringerne, at barnets humør steg under og efter aktiviteten (Socialstyrelsen og Sundhedsstyrelsen, 2015).

Projektet ligger til grund for publikationen 'Idræt for børn med særlige behov - en håndbog' (Søberg, Schneekloth Merete og Gunnløgsson, Kathrine Felland. Dgi.dk/inklusion. 2016). Håndbogen er tænkt som inspiration og vejledning til, hvordan foreningerne kan lave idrætstilbud til børn med særlige behov, herunder børn med ADHD og børn med autisme.

'Bevæg dig for livet - parasport og idræt for sindet' er Parasport Danmark (PD), Dansk Arbejder Idrætsforbund (DAI) og Danske Gymnastikforeningers (DGI) fælles indsats med henblik på at styrke idrætstilbuddene for mennesker med funktionsnedsættelser (fysisk, udviklings- og synsnedsættelse) og psykiske vanskeligheder.

Evalueringen af projektet samler op på indsatser, som er igangsat med afsæt i projektet og ser på samarbejdskonstellationen mellem PD, DAI, DGI og kommunerne (Pilgaard og Kjær, 2021). Derudover kommer evalueringen med tre bud på en fremtidig struktur for samarbejde.

Evalueringen viser, at særligt etableringen af en idrætskoordinatorfunktion i kommunerne samt frontpersonalets indsats på f.eks. bosteder har stor betydning, hvis flere mennesker med handicap eller psykiske vanskeligheder skal dyrke idræt.

I 2021 har to forskere fra Aalborg Universitet påbegyndt en kortlægning af muligheder og begrænsninger i idrætsdeltagelse hos børn og unge med særlige behov¹. Det er en undersøgelse af, hvordan forældre til børn og unge med handicap og særlige behov oplever muligheder og begrænsninger i børnenes idrætsdeltagelse. Målgruppen er børn og unge i alderen 6-18 år med særlige behov eller handicap.

Det er den første undersøgelse i Danmark, som spørger forældre til børn og unge med særlige behov, hvordan de oplever muligheder og begrænsninger i børnenes idrætsdeltagelse. Det er dog ikke en undersøgelse, der specifikt undersøger, hvordan forældre til børn med autisme oplever muligheder og begrænsninger i børnenes idrætsdeltagelse, men børn med autisme indgår i målgruppen. I skrivende stund er der ikke nogen tilgængelige resultater fra undersøgelsen.

Institut for Psykologi på Syddansk Universitet undersøger effekterne af tennis og padel tennis på børn og unge med særlige behov, herunder børn med ADHD og autisme. Undersøgelsen er baseret på et nyere projekt 'TEAM Fred', som DGI står i spidsen for, hvor foreningerne i samarbejde med specialskoler bygger bro til foreningslivet (Tennis.dk, 2020). I skrivende stund er der ikke nogen tilgængelige resultater fra undersøgelsen.

DGI har lignende erfaringer med at undersøge effekterne ved at gå til skydning for børn med ADHD og ADHD-lignende symptomer, gennem et samarbejde mellem skytteforeninger og skoler, hvor børnene gik til skydning i skoletiden. Erfaringerne viser, at børn med ADHD lærer at fokusere og opleve ro gennem skydning (Månsson, 2020).

Endelig gennemgår et systematisk litteraturstudie børn og unge (0-30 år) med funktionsnedsættelsers deltagelse i fysisk aktivitet (Kissow og Klasson, 2021). Heraf fremgår det, at mennesker med funktionsnedsættelse i mindre grad deltager i samfundets fællesskab end den gennemsnitlige befolkning, og at de ofte oplever begrænsninger i deres sociale interaktion og sociale netværk, samt at det kan føre til isolation.

Af litteraturstudiet fremgår det også, at deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter kan bidrage til social inklusion og give en følelse af at høre til. Men det kan også reproducere følelsen af social stigmatisering og eksklusion, som børn og unge også kan opleve i andre arenaer.

Hos voksne er der fundet en sammenhæng mellem regelmæssig idrætsaktivitet og deltagelse i andre samfundskontekster, f.eks. øget deltagelse i arbejdslivet, i frivilligt arbejde og et højere uddannelsesniveau. Der er ikke fundet sammenhæng mellem deltagelse i fysisk aktivitet og deltagelse i andre kontekster i hverdagslivet for børn og unge med funktionsnedsættelser.

Endelig fremgår det af litteraturstudiet, at når det gælder fritidstilbud generelt, er det særligt er børn og unge med usynlige eller mindre synlige funktionsnedsættelser, der oplever, at de ikke har et tilstrækkelig godt tilbud. Tre studier undersøger, hvilke barrierer børn, unge eller voksne med autisme oplever i forhold til at deltage i fysisk aktivitet (Kissow og Klasson 2021).

En dansk undersøgelse viser, at personer (16-64 år) med mindre psykisk handicap deltager mindre i forenings- og organisationslivet, herunder sportsforeninger, end personer med et mindre fysisk handicap (Amilon et.al, 2017).

Begrebsafklaring og afgrænsning

Autisme

I det nuværende diagnosesystem, ICD-10, inddeles autismspektrumforstyrrelser i en række typer af autisme, f.eks. infantil autisme og Aspergers syndrom. I ICD-11, som træder i kraft i Danmark i 2022, udgår de enkelte autismetyper, og i stedet diagnosticeres personer med autisme med en grad af autisme i hhv. 1., 2. eller 3. grad (Nyhuus, 2020).

Det har ikke givet mening at afgrænse autismegruppen ud fra det eksisterende diagnosesystem, da børn med samme diagnose kan være meget forskellige i funktionsniveau og styrker og svagheder.

Afgrænsningen vanskeliggøres yderligere, idet børn med autisme har øget risiko for komorbiditet, dvs. andre vanskeligheder i tillæg til autismen.

De tre hyppigste tillægsvanskeligheder er ADHD, udviklingshæmning og epilepsi, hvoraf ADHD er den hyppigste. Cirka $\frac{1}{3}$ af børn med autisme har også ADHD, og 15 pct. af børn med autisme er også diagnosticeret med udviklingshæmning (Hansen, Nyhuus, 2020).

Handicapbegrebet

Danmark er tilsluttet FN's handicapkonvention, og her er den officielle definition på handicap:

“Personer med handicap omfatter personer, der har langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre” (Handicap.dk).

FN's handicapkonvention opdeler handicap i fire forskellige typer, hvor autisme betragtes som et kognitivt handicap.

- Fysiske handicap
- Kognitive handicap
- Psykiske handicap
- Sensoriske handicap (sanser)

Begrebet funktionsnedsættelse beskrives som:

“Det overordnede begreb for tab eller nedsættelse af kropslige eller mentale funktioner. Det er samspillet mellem personens funktionsevne og omgivelserne, der bestemmer betydning en af funktionsnedsættelsen og dermed personens handicap. Funktionsevne er altså betinget af den sammenhæng, som personen indgår i. I idræt er det f.eks. afgørende, at aktiviteten tilpasses, så personens funktionsnedsættelse ikke bliver til et handicap der begrænser deltagelse.” (Videnscenter om handicap).

Ovenstående er et udtryk for det relationelle handicapbegreb, og den forståelse af handicapbegrebet man tager afsæt i i Danmark (Amilon et al. 2017). Funktionsnedsættelsen er det objektivt konstaterbare, og hvorvidt individet oplever funktionsnedsættelse, som et handicap, er afhængig af omgivelserne.

Idrætstilbud

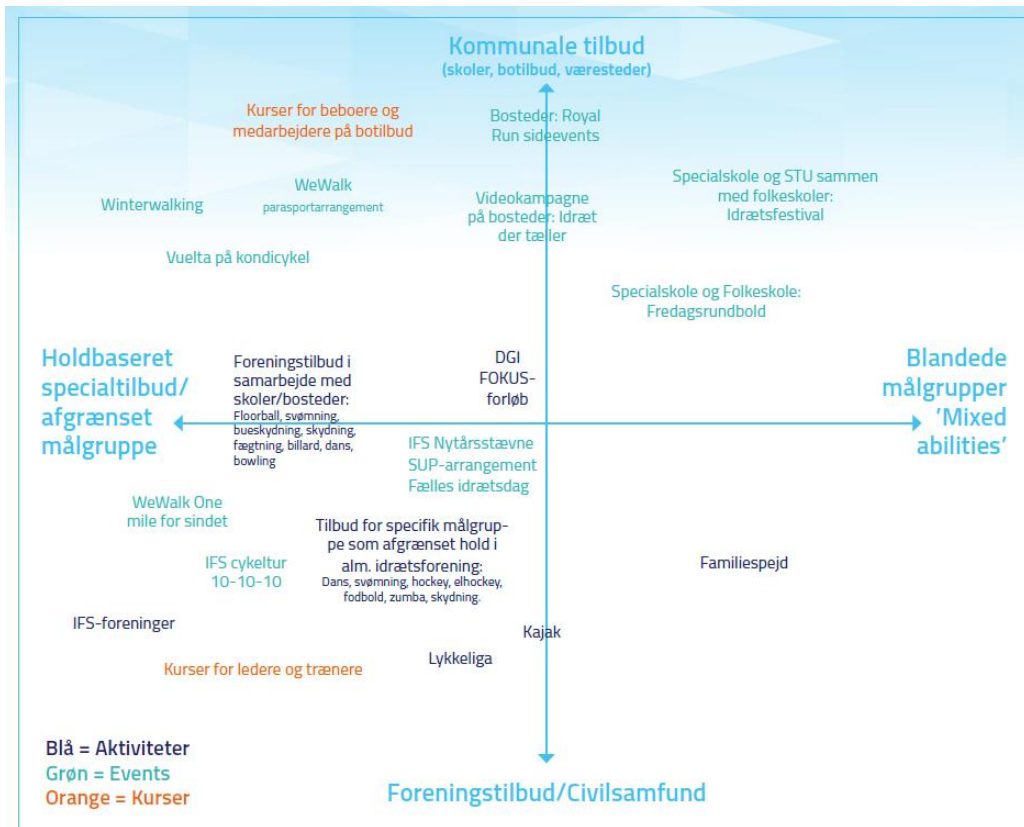
Med henblik på at afgrænse, hvilke former for idrætstilbud notatet kortlægger, er der taget udgangspunkt i figuren 'Kategoriseringsmodel til synliggørelse af aktiviteterens karakter' (Pilgaard, 2021), som er udviklet i forbindelse med evalueringen af 'Bevæg dig for livet - Parasport og idræt for sindet'.

I modellen inddeles idrætsaktiviteter i fire kvadranter. Den lodrette akse viser, i hvilket regi aktiviteten er organiseret: øverst er offentlige, kommunale tilbud f.eks. tilbud på bosteder og specialskoler. Nederst er tilbud organiseret i civilsamfundet, herunder det frivillige foreningsliv. Den vandrette akse har til venstre specialtilbud, der er særligt tilrettelagt til en specifik målgruppe. Til højre på den vandrette akse er tilbud, som foregår integreret med almenbefolkningen.

De tilbud, der kortlægges i denne undersøgelse, er idrætstilbud i nederste venstre kvadrant, dvs. specialtilbud der er særlig tilrettelagt, og organiseret i det frivillige foreningsliv.

Tilbud i denne kvadrant kan både være tilbud under Parasport Danmark, men det kan også være idrætstilbud i almene idrætsforeninger, der er særligt tilrettelagt for børn med autisme. Det kortlægges således ikke, hvilke tilbud der er for børn med autisme, organiseret i den offentlige sektor/kommunalt regi, f.eks. gennem skoler/STU, bosteder eller tilbud, hvor enkelte børn med autisme indgår, men hvor hovedparten er neurotypiske børn.

Figur 1: Kategoriseringsmodel til synliggørelse af aktiviteterens karakter

Pilgaard og Kjær, 2021

Aldersgruppe

Ud fra en formodning, om at idræt for særlige målgrupper i højere grad dyrkes på tværs af flere årgange, vælges en bred målgruppe. Samtidig læner notatet sig op ad Sundhedsstyrelsens aldersinddelinger for anbefalinger til fysisk aktivitet, og aldersgruppen er 5-17-årige.

Dataindsamlingsmetoder

Undersøgelsesspørgsmål 1 og 2

- Hvad findes der af idrætstilbud til børn med autisme? (kortlægning)
- Hvor mange børn med autisme går til et idrætstilbud i fritiden? (kortlægning)

For at undersøge spørgsmålene er der tilvejebragt viden på forskellige måder med hjælp fra fire relevante aktører; Parasport Danmark (foreninger/klubber organiseret herunder), Autismeforeningen (lokale kredse organiseret herunder), DGI Inklusion samt Specialsport.dk.

I Parasport Danmark er en projektleder kontaktet telefonisk, og 44 relevante klubber under Parasport Danmark har herefter fået tilsendt et spørgeskema. De lokale kredse under Autismeforeningen er kontaktet via en mail til de respektive formænd. 11 ud af 16 kredse har responderet. Kredsene har peget på yderligere 32 foreningstilbud. Af de 11 kredse har 7 kredse desuden videreformidlet spørgeskemaet til forældre til børn med autisme via deres facebookgrupper.

I DGI er en inklusionskonsulent og en projektleder kontaktet via mail. Endelig er der fundet relevante foreningstilbud gennem Specialsport.dk's hjemmeside samt fysiske hæfter udgivet af Specialsport.dk. Her fremkom yderligere tre foreningstilbud, som ikke allerede var fremkommet via en af de øvrige aktører. Af de i alt 79 foreninger, der er fundet gennem aktørerne, har 40 foreninger responderet.

Det er krydstjekket for sammenfald mellem de foreninger, der er fremkommet gennem de fire forskellige aktører.

De foreninger, der er fundet gennem de fire aktører, er blevet spurgt om følgende:

- Har klubben/foreningen idrætstilbud, hvor der går børn (5-17 år) med autisme?
- Hvis, ja: Hvilke idrætstilbud har klubben/foreningen, hvor der går børn (5-17 år) med autisme?
- Hvor mange børn (5-17 år) deltager i tilbuddene?

Herefter er oplysninger krydstjekket, så foreninger/klubber, som figurerer i hos flere af aktørerne, kun er registreret én gang.

Undersøgelsesspørgsmål 3

- Ville flere børn med autisme gå til idræt, hvis de rette tilbud fandtes?

Gennem de enkelte kredse under autismeforeningen, er forældre til børn med autisme blevet spurgt om følgende:

- Hvor gammelt er dit barn?
- Går dit barn til en foreningsidræt i fritiden?
- Hvis ja: Hvilken idræt går dit barn til?
- Hvis nej: Er dit barns autisme medvirkende til, at det ikke kan deltage i foreningsidræt i fritiden?
- Savner du et tilpasset tilbud/konkret mulighed til dit barn, så dit barn kan dyrke foreningsidræt i fritiden?

Med henblik på formuleringen af spørgsmål 4 og 5, er der taget afsæt i spørgsmål, som er anvendt i andre undersøgelser^{2,3}. På baggrund af det design, der er valgt, er det ikke muligt at sige, hvor repræsentative respondenterne er for hele den danske population af børn med autisme i aldersgruppen 7-15 år. Derfor kan det ikke præcist siges, hvor dækkende et billede, undersøgelsen giver. Som nævnt indledningsvist, kan senere studier efterprøve og nuancere undersøgelsens fund, om end det vurderes, at undersøgelsen giver et billede af de centrale problemstillinger, som møder børn med autisme i målgruppen.

Foreningsperspektivet udgøres af kvalitative interviews med fire foreninger/klubber, der har hold for børn med autisme. Foreningerne/klubberne er udvalgt ud fra følgende kriterier; tilbuddet har fungeret i minimum to år, geografisk variation samt variation i hvilken idrætsdisciplin tilbuddet er. De interviewede foreninger/klubber er en svømmeklub, trampolinklub, gymnastikforening og en basketballklub. De interviewede er alle medlemmer af foreningens/klubbens bestyrelse og har berøring med det pågældende hold. De afholdte interviews er gennemført med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide med temaerne; rekruttering, organisering, instruktører og samarbejde med forældre. Kodningen af interviewene er empiristyret, hvilket betyder, at de kategorier, interviewene er systematiseret efter, er opstået i bearbejdningen af empirien.

Desuden var der i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen til forældrene til børn med autisme, mulighed for at komme med en kommentar til spørgsmålet, om hvorvidt deres barn går til idræt. Kommentarerne er også inddraget i undersøgelsens analyse.

Fremstilling af resultater

Svømning er populært, og der tegner sig et broget billede af deltagere

Det er ganske få tilbud, der kun er for børn med autisme, og generelt tegner der sig et broget billede af, hvilke tilbud der findes. Næsten alle tilbud er for blandede målgrupper. Størstedelen af tilbuddene er enten for sårbare børn, eller for børn med blandede udfordringer.

Holdene hedder f.eks. 'Svømmehold for børn med behov for særlig opmærksomhed' eller 'Idræt for børn og unge med særlige behov', hvilket gør det vanskeligt at få tal på, hvor mange børn med autisme, der deltager i foreningsidræt i fritiden.

Ofte ved foreningerne ikke nødvendigvis selv, hvilke diagnoser børnene på holdene har. Det er gennemgående, at antallet af børn på holdene er relativt lavt i forhold til hold for neurotypiske børn. Det hyppigste er omkring fem-syv børn, men det varierer fra mellem to til ti børn. Gennem dataindsamlingsmetoden er der fundet 35 tilbud for børn med autisme. Nedenstående tabel illustrerer typen af tilbud til børn med autisme:

Tabel 1: Tilbud til børn med autisme

Aktivitet	Antal klubber/foreninger
Svømning	9
Fodbold	6
Gymnastik	4
Dans	2
Skydning (bue mm.)	2
Atletik	2
Trampolin	2
Ridning, skøjteløb, bordtennis, floorball, badminton, judo, sportsstacking, tennis	1
I alt	35

Til spørgsmålet, om hvilke tilbud deres barn går til, hvis barnet går til idræt i fritiden, svarer forældrene følgende:

Tabel 2: Hvilken idræt går dit barn til?

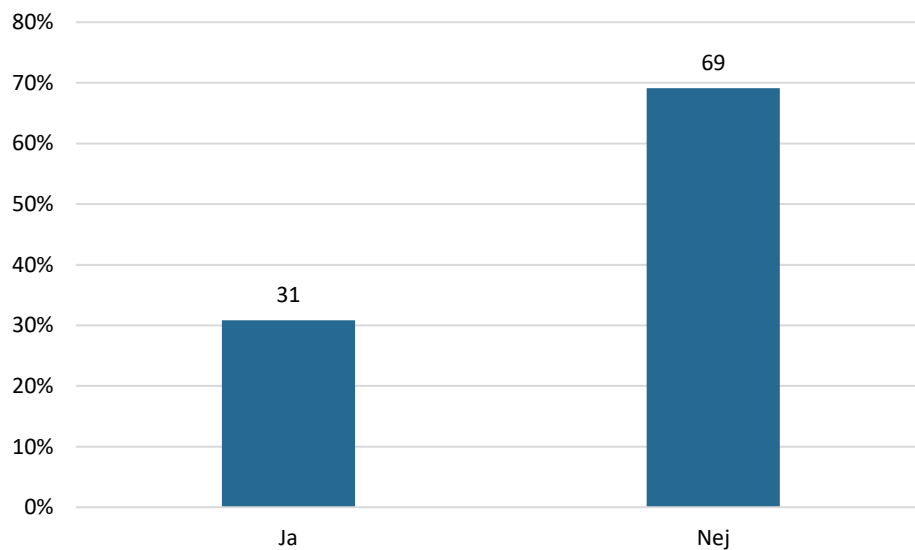
Aktivitet	Antal børn
Svømning	18
Fodbold	9
Håndbold	7
Spejder	6
Ridning	6
Gymnastik	3
Skydning (bue mm.)	3
Mountainbike	3
Trampolin	2
Tennis	2
Kajak	1
Judo, atletik, floorball, fiskeri, badminton, brydning, dans, ballet, volleyball	1

Det har været muligt at vælge flere idrætter

De fleste børn går ikke til idræt, og forældre savner tilbud

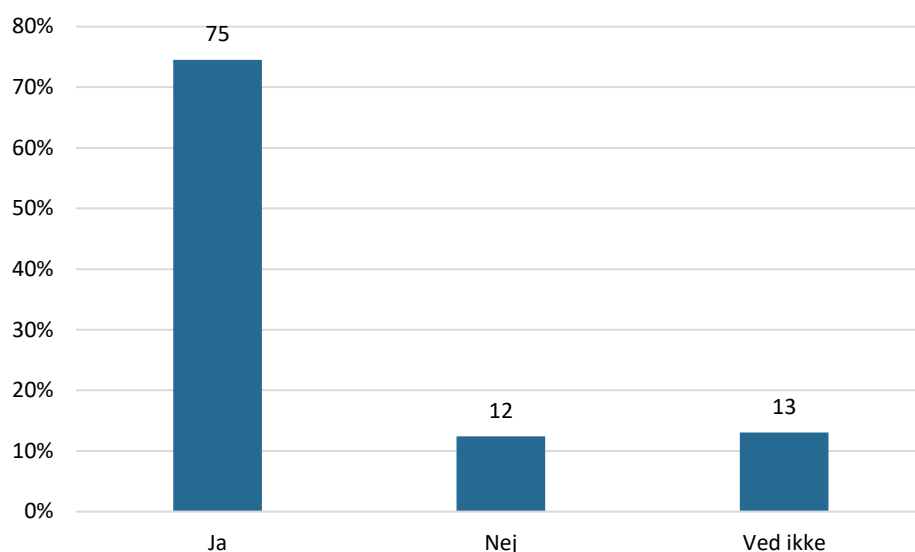
I spørgeskemaundersøgelsen fordeler svarene fra forældre til børn med autisme sig på følgende måde:

Figur 2: Går dit barn til foreningsidræt i fritiden? (pct.)

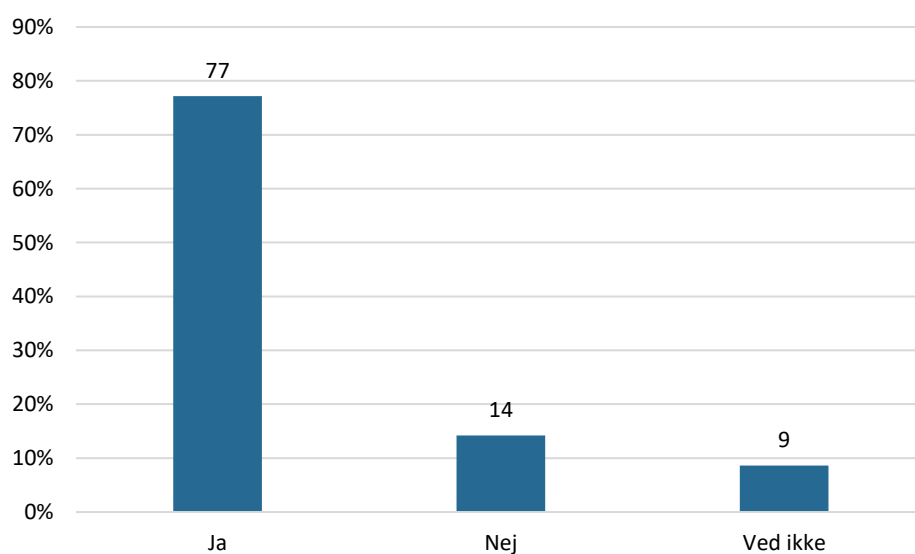
n=162.

Figur 3: Er barnets autisme skyld i, at det ikke kan deltage i foreningsidræt? (pct.)

Figuren viser svarfordelingen til spørgsmålet 'Hvis nej: Er dit barns autisme medvirkende til, at det ikke kan deltage i foreningsidræt i fritiden?' n=161.

Figur 4: Savner du et tilpasset tilbud til dit barn med autisme?

Figuren viser svarfordelingen til spørgsmålet: 'Savner du et tilpasset tilbud/konkret mulighed til dit barn, så dit barn kan dyrke foreningsidræt i fritiden.' Note: n=162.

Fastholdelse er angiveligt også en problematik

Forældrene havde mulighed for at skrive en kommentar i forbindelse med spørgsmålet, om hvorvidt deres barn går til idræt. Kommentarerne tegner et billede af, at flere børn forsøger at gå til foreningsidræt i fritiden, men falder fra. En forælder skriver f.eks.:

"Er lige stoppet, da det blev for svært".

En anden forælder skriver:

“Går ikke til fritidsidræt længere”.

Kommentarerne tegner tilsammen et billede af børn, der har forsøgt sig med foreningsidrætten, men ikke er blevet fastholdt. På baggrund af kommentarerne kan man dog ikke entydigt sige, hvad begrundelserne for den manglende fastholdelse har været.

Et foreningsperspektiv

Rekruttering er mulig, men kræver alligevel en ekstra indsats

For de interviewede foreninger har det generelt været let at rekruttere børn til holdene. Den store efterspørgsel har betydet fyldte hold og ventelister.

“Pladserne blev taget med det samme. Der gik ikke...der gik ikke en uge, så var holdet fyldt”

En anden forening fortæller:

“Vi åbnede for autismehold og så var der bare “bum” ... så kom der bare en hel masse”.

På trods af stor efterspørgsel har det alligevel krævet en ekstra indsats for foreningerne at starte holdene op:

“Vi har en skole, hvor de går, børnene, og der sendte vi simpelthen en indbydelse ud, i første omgang, og indkaldte til et møde, et opstartsmøde, for at være lidt nysgerrige på, hvad de tænkte om vores ide om at starte i første omgang. Og få nogle fif til hvordan vi skulle strikke det sammen, og hvad vi skulle være opmærksomme på og sådan nogle ting.”

Forældre netværk og er til stede med barnet

Forældrene er generelt til stede under aktiviteterne og deltager også i aktiviteterne alt efter barnets behov. Dels fungerer forældrene i nogle tilfælde som hjælpere under træningen, og dels er der delvist behov for, at der er en til stede, der kender barnet godt. Uanset forældrenes konkrete rolle, tegner der sig et billede af, at det kræver en højere grad af tilstedeværelse af forældre/ledsagere til et barn med særlige behov, for at deres børn kan lykkes med at dyrke idræt i foreningslivet, end det gør for forældre til neurotypiske børn.

“Vi har jo et krav om, at der skal være en forælder til stede, eller en der kender barnet godt.... De skal bare være der, ej vi har ikke noget krav om de skal være med. Det er der nogle af dem, der er, og det er også fint nok, altså, men det er lige så meget så de kan træde til, hvis de (børnene) får det svært på et eller andet tidspunkt. Vi har haft nogle episoder hvor de har været meget udadreagerende. Så det er jo for at skærme både de andre børn og os selv, altså.”

Det lader også til, at forældrene bruger hinanden. En forening beskriver det sådan her:

”Det jeg tænker, der er vigtigt at sige i det her også, eller det jeg i hvert fald kan se, det er, at de der forældre de har mega god...de har også godt af at være der sammen, altså. De får noget ud af det. Det der med at de kan sparre med hinanden. Altså, vi kan jo se, at de får snakket på kryds og tværs, altså, jeg tænker, når man har et barn med autisme, så kan der jo være nogle issues med skolen og med kommunen når, ja og generelt derhjemme, og det tror jeg faktisk de får brugt hinanden ret godt til.”

Ritualer og rutiner

Det gælder for alle de interviewede foreninger, at de har forskellige ritualer og rutiner i forbindelse med træningen:

”Det kører egentlig på den samme måde næsten hver gang. Trænerne starter ud med at lave sådan en piktogramoversigt, over hvad alle børn skal igennem den pågældende gang, der er max fem piktogrammer for de her tre kvarters træning. Det starter altid på den samme måde, og det slutter altid på den samme måde. Det ved man”.

At foreningerne af sig selv lægger vægt på, at de gør en del ud af at gennemføre de samme rutiner og ritualer til hver træning, tolkes som et tegn på, at foreningerne forholder sig til de udfordringer, børn med autisme har og forsøger at skabe gode rammer for deres deltagelse.

Rummelighed i øjenhøjde

Generelt lægger foreningerne først og fremmest vægt på, at instruktørerne på holdene skal være åbne og rummelige:

”Vi møder et menneske med åbne arme, velkommenhed og inkluderer dem i vores fællesskab.... Om du har autisme, er udviklingshandicappet eller du er det, vi kalder indenfor normalspektret, eller hvordan du kategoriserer mennesker...du skal mødes med den samme åbenhed og velkommenhed og forståelse, empati for din situation....”

Men det kan være udfordrende at håndtere målgruppen:

”...som jeg sagde før, så har vi en god gruppe nu, og der skal ikke så meget til, så vælter det hele, hvis der kommer nogle nye ind på holdet som er meget... nogle reagerer jo voldsommere end andre osv. det har vi så ikke nu, det har vi haft, og der kan man godt blive lidt udfordret på det her; hvordan håndterer vi det osv.”

”Det der har været svært, det har jo været der, hvor vi har haft nogle børn som lige pludselig har reageret meget voldsomt, ik, altså. Det er jo sådan lige... det man sådan lige skal vænne sig til.”

På trods af den rummelige og åbne tilgang og brugen af ritualer og rutiner oplever instruktørerne udfordrende situationer.

Det kan ikke betale sig – set fra et økonomisk perspektiv

Indtægten for foreningerne er mindre ved at have små hold, og udgiften større ved at have flere instruktører på holdene. Det kræver derfor opbakning fra foreningens bestyrelse og øvrige medlemmer, hvis en forening skal prioritere at have hold for børn med autisme eller andre udfordringer.

”De største udfordringer er, at det på ingen måder er rentabelt at have handicapsvømning, altså to trænere til seks børn. Det høje kontingent kan jo ikke betale det, det kan slet ikke lade sig gøre, altså. Det er en kæmpe udfordring, fordi så kræver det jo at andre betaler et dyrere kontingent. Så det kræver at klubbens medlemmer er med på, at det er derfor... det er dét vi gør. Altså, vi kunne sætte kontingentet ned, hvis vi ikke havde det her behov”.

”Vi har som bestyrelse sagt: vi sætter 1,5 time af til det her ene hold. Det er til ti spillere...det er...altså sådan helt ...hvis man kigger med basket-øjne, vi kunne fylde hallen med 60 unger, men vi har bare valgt og sagt ”det her, det er sådan her det er”.

En respondent siger også:

”Det er unfair, altså det synes jeg faktisk, fordi det er jo nogle børn, der ikke kan inkluderes på andre hold.”

Opsummering

69 pct. af de forældre, der har besvaret spørgeskemaet, svarer, at deres barn ikke går til idræt. Derudover tegner der sig et tydeligt billede af, at barnets autisme er medvirkende årsag til, at barnet ikke deltager i foreningsidræt i fritiden, da 75 pct. af respondenterne svarer 'Ja' til det. Samtidig svarer 77 pct. 'Ja' til, at de savner et tilpasset tilbud/konkret mulighed, så barnet kan dyrke foreningsidræt i fritiden. Dermed peger undersøgelsen på, at flere børn med autisme ville gå til idræt, hvis de rette tilbud fandtes.

Af de 31 pct. der svarer, at deres barn med autisme går til idræt, er svømning klart den mest valgte aktivitet. Svømning er også den aktivitet, flest klubber/foreninger tilbyder. Det stemmer overens med, at svømning er den mest foretrukne aktivitet blandt børn med autisme. Om det er udbuddet af svømmeaktiviteter, der skaber efterspørgslen eller omvendt, besvarer undersøgelsen ikke.

At etablere idrætstilbud for børn med autisme i foreningsidrætten kræver en ekstra indsats af foreningerne og en ekstra indsats af forældrene. Der kan være brug for særlige tiltag i forbindelse med opstarten af tilbuddene, der både involverer forening og forældre, og undervejs er forældrene ofte på forskellige måder 'med' barnet. Men forældrenes indsats åbner også et rum for at sparre med andre forældre om udfordringer.

Det er ikke rentabelt for foreningerne at have små hold med en høj instruktør-normering, og viljen blandt instruktørerne og opbakningen fra bestyrelse og medlemmer skal derfor være stor.

Der praktiseres forskellige former for ritualer og rutiner i forbindelse med tilbuddene, og der lægges vægt på, at instruktørerne er rummelige og møder børnene i øjenhøjde, men instruktørerne har af forskellige grunde også oplevet udfordringer med udadreagerende adfærd hos børnene.

Refleksioner, undersøgelsens begrænsninger og fremtidige perspektiver

Idrætstilbud og hvor mange børn der går til dem

Da næsten alle undersøgelsens fund af tilbud er for blandede målgrupper, er det vanskeligt at få præcise tal på, hvor mange børn med autisme, der deltager i foreningsidræt i fritiden, ligesom det er vanskeligt at få overblik over, hvilke tilbud der findes.

Samlet er der fundet 19 hold for børn med autisme under Parasport Danmark og 16 hold, der ikke er organiseret under Parasport Danmark. Der findes formentlig flere tilbud og flere børn med autisme, der dyrker foreningsidræt i fritiden, end de der er fremkommet i denne undersøgelse. For eksempel har DGI's projekt 'TEAM Fred' en fase 2, hvor det er hensigten, at børnene efter at have dyrket foreningsidræt i skoletiden (fase 1), skal integreres i foreningslivet i fritiden. Mere nøjagtige tal og præcis mapping kræver andre undersøgelsesmetoder, eller at de relevante aktører i højere grad har kendskab til de eksisterende tilbud.

Fremadrettet kunne det være relevant at kigge på, hvordan samarbejdet mellem de fire aktører og kommunerne kunne optimeres med henblik på at udvikle og synliggøre idrætstilbud i foreningsdrætten for børn med autisme.

Aktiviteters struktur og den pædagogiske tilgang

Svømning er den aktivitet, flest klubber/foreninger tilbyder, og børn med autismes mest foretrukne aktivitet. Det er ikke undersøgt, om aktivitetens struktur (f.eks. individuel/gruppeaktivitet, kaospil/træfspil), organisering (f.eks. med jævnaldrende, med børn på tværs af handicaps, børn integreret på almene hold) eller arena (f.eks. i vand/på land, ude/inde, samtidigt med andre hold eller isoleret) er af betydning for deltagelse og fastholdelse. Det kunne være relevant at undersøge, men især hvis målgruppen mere specifikt er afgrænset til børn med autisme. Derudover kan det være relevant at undersøge, hvilken betydning den pædagogiske tilgang og organisering har for deltagelse og fastholdelse.

Barrierer

Det kræver en ekstra indsats for foreninger at starte hold op for børn med autisme, og det er ikke rentabelt, især fordi normeringen af instruktører er høj. Derfor er vilje og opbakning fra foreningernes bestyrelser og medlemmer til at prioritere holdene nødvendig, og målgruppen kan være udfordrende for instruktørerne. Om disse forhold generelt udgør en barriere for foreninger i forhold til at etablere flere tilbud, vides ikke. Men det kunne være relevant at undersøge, om instruktørerne føler sig klædt på til at håndtere børn med autisme eller har behov for uddannelse/kurser.

Fra forældrene kræves også en ekstra indsats. Om det udgør en barriere for forældrene, når børn med autismes deltagelse i foreningsidræt skal understøttes, er ikke undersøgt. Til

gengæld kan forældreindsatsen skabe et rum for at sparre med andre forældre. Om dette rum eller værested bidrager til løsning af udfordringer, som forældrene ikke får løst andre steder, er ikke undersøgt.

Fremadrettet kunne det være relevant at undersøge nærmere, hvilke barrierer forældre til børn med autisme oplever, i forhold til at børnene kan deltage i foreningsidrætten. Det kunne også være interessant at undersøge yderligere, hvilke barrierer foreningerne oplever.

Litteratur

Amilon, Anna et al. *Personer med handicap – Hverdagsliv og levevilkår 2016*. VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. 2017.

Bentholm, Anette Lisbeth. *Du må ikke løbe uden for banen: en processociologisk undersøgelse af inklusion*. Ph.d.-afhandling. Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet. 2017.

Elmose-Østerlund, Karsten et al. *Litteraturstudiet i "Danmark i bevægelse". Motivation, muligheder og social baggrund*. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Institut for Idræt og Biomekanik, SDU, 2020.

Fysisk aktivitet – håndbog om forebyggelse og behandling. Sundhedsstyrelsen. 2018.

Handicap.dk. *Fakta om handicap*. <https://handicap.dk/politik/fakta-om-handicap>

Hansen, Dea Birgitte og Nyhuus, Helle. Vidensportalen på det sociale område. "autisme og komorbiditet". Socialstyrelsen:

<https://vidensportal.dk/handicap/born-med-autisme/autisme-og-komorbiditet>. 2020.

Kissow, Anne-Merete og Klasson, Lena. *Deltakelse for barn og unge med funktionsnedsettelse, med særskilt vekt på deltagelse i fysisk aktivitet – En systematisert kunnskapsoversikt*.

Forskningsslitteratur fra 1995-2019. Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funktionsnedsettelse | Aktiv Ung, 2021.

Kissow, Anne-Merete. *Sammenhængen mellem idrætsdeltagelse og hverdagsliv for mennesker med psykiske vanskeligheder*. Videnscenter om handicap. Marts 2021.

Kissow, Anne-Merete. *Idræt, handicap og social deltagelse*. Ph.d.-afhandling. Ph.d-programmet i Hverdagens Socialpsykologi, Institut for Psykologi og uddannelsesforskning, Roskilde Universitet. April 2013.

Nyhuus, Helle. Vidensportalen på det sociale område. "Omfang". Socialstyrelsen: <https://vidensportal.dk/handicap/born-med-autisme/omfang>. 2020.

Nyhuus, Helle. Vidensportalen på det sociale område. "Definition". Socialstyrelsen: <https://vidensportal.dk/handicap/born-med-autisme/definition>. 2020.

Socialstyrelsen. Om autisme: <https://socialstyrelsen.dk/handicap/autisme/om-autisme>. 2021.

Danske Handicaporganisationer. 2019. *Undersøgelse om inklusion i grundskolen*.

Månsson, Annegrete Gohr. *Opmærksomhed, ro og kropsforankret læring. Et mixed methods-studie om betydningen af skydeidræt i skoletiden for børn med ADHD og ADHD-lignende symptomer.* Ph.d.-afhandling. Institut for Psykologi, SDU. 2020.

Pilgaard, Maja og Kjær, Marianne. *Evaluering af Bevæg dig for livet – parasport og idræt for sin-det.* Active Research. 2021.

Rask, Steffen og Eske, Mette. *Status på danskernes idrætsdeltagelse 2020. Notat 1 i Danskernes motions- og sportsvaner.* Idrættens Analyseinstitut. December 2020.

Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen. 2015. *Tilbud der gør en forskel - Idræt til børn og unge med særlige behov.*

Søberg, Schneekloth Merete og Gunnløgsson, Kathrine Felland. *Idræt for børn med særlige behov - en håndbog.* Dgi.dk/inklusion. 2016.

Tennis.dk. *TEAM fred vinder frem.* 16.11.2020. <https://tennis.dk/team-fred-vinder-frem/>

Videncenter om Handicap. *Funktionsnedsættelse.*

<https://videnomhandicap.dk/da/vores-temaer/centrale-begreber/funktionsnedsaettelse/>

